

สรุปและขอเสนอแนะ

สรุป

งานเทคนิคที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับห้องสมุดหนังสือตัวเขียน คือ การจัดทำเครื่องมือช่วยคนควา ซึ่งมี ๕ ประเภท คือ ทะเบียนเอกสาร บัตรรายการ ปฏิทินเอกสาร ครรชนี และหนังสือแนะนำเอกสาร บัตรรายการ เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้เรื่องราวจากหนังสือตัวเขียนมาบริการผู้คนควาได้โดยสะดวก จากการศึกษาหลักเกณฑ์การลงรายการในบัตรรายการหนังสือตัวเขียนภาษาตะวันออกที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทย ของห้องสมุดต่างๆ ในต่างประเทศแล้ว พอจะสรุปได้ว่า

๑. การลงรายการหลักนิยมมีข้อเรื่องมากกว่าชื่อผู้แต่ง เพราะหนังสือตัวเขียนส่วนใหญ่ยังไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ข้อเรื่องเขียนด้วยอักษรโรมัน ยกเว้นรายการชื่อเรื่องที่ปรากฏใน Thai-Handschriften ซึ่งลงชื่อเรื่องโดยใช้อักษรไทยและสะกดตัวตามที่ปรากฏในหนังสือตัวเขียน ในกรณีที่ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง ผู้ทำบัตรรายการตั้งชื่อเรื่องโดยพิจารณาจากเนื้อเรื่องของหนังสือตัวเขียน ยกเว้นบัตรรายการใน Thai-Handschriften ผู้ทำบัตรรายการมีได้ตั้งชื่อเรื่อง แต่ให้รายการนั้นเว้นว่างไว้

๒. รายการบรรณลักษณะลงรายละเอียดต่าง ๆ คือ ระบุขนาดรูปเล่ม วัสดุที่ใช้รองรับตัวอักษร วัสดุที่ใช้เขียน ความยาวของแต่ละบรรทัดอักษร ลักษณะอุปกรณ์ที่ใช้ควบคุมกับหนังสือตัวเขียน เช่น ไม้ประกับคัมภีร์ ฉาหอคัมภีร์ เป็นต้น รายละเอียดเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็น เพราะหนังสือตัวเขียนแต่ละเล่มมีลักษณะเฉพาะเดิม แม้ว่าจะคัดลอกโดยอาลักษณ์คนเดียวกันก็ตาม

๑บัตรรายการหนังสือตัวเขียนภาษาไทยซึ่งมีอยู่ตามห้องสมุดต่าง ๆ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ดูเพิ่มเติมหน้า ๘๘.

นอกจากนี้แล้วยังมีรายละเอียดอื่น ๆ ที่ผู้ทำบัตรรายการต้องสนใจและบันทึกไว้เพื่อแยกให้เห็นว่าหนังสือตัวเขียนแต่ละเล่มมีข้อแตกต่างจากเล่มอื่น ๆ เช่น ลักษณะลายมือเขียนเป็นลายมือหวัดหรือบรรจง สภาพของหนังสือตัวเขียน เป็นต้น

๓. สารสำคัญของหนังสือตัวเขียนแต่ละเล่ม การอธิบายสาระสำคัญของหนังสือตัวเขียนนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะช่วยให้ผู้คนทั่วคัดเลือกลงและตัดสินใจว่าจะศึกษาหนังสือตัวเขียนฉบับใดก่อน การอธิบายหรือวิเคราะห์สาระสำคัญของหนังสือตัวเขียนขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ของผู้ทำบัตรรายการว่าจะมีความรู้ลึกซึ้งเพียงไรในเรื่องนั้น ๆ

จากตัวอย่างบัตรรายการต่าง ๆ ที่ได้นำมาเสนอไว้แล้วในบทที่ ๔ จะเห็นว่าบัตรรายการหนังสือตัวเขียนที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทย ซึ่งหอสมุดแห่งชาติเคนมาร์คมอบให้ศาสตราจารย์ยอช เซเคส์ เป็นผู้จัดทำนั้น ได้ให้รายละเอียดต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน มีหลักเกณฑ์การลงรายการที่สม่ำเสมอโดยตลอด และมีคำอธิบายสาระสำคัญของหนังสือตัวเขียนส่วนใหญ่โดยละเอียด ส่วนบัตรรายการของหอสมุดอื่น ๆ อีก ๓ แห่งนั้นก็มีคำอธิบายสาระสำคัญของหนังสือตัวเขียนโดยย่อเท่านั้น

หนังสือตัวเขียนของไทยในยุคก่อนกำเนิดการพิมพ์ ได้แก่ หนังสือโบราณ สมุดไทย และกระดาษสา เรื่องราวที่นิยมจารบนใบลานได้แก่เรื่องราวทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์พุทธศาสนาที่สำคัญที่สุด ส่วนสมุดไทยบันทึกความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ รวมทั้งประวัติศาสตร์ วรรณคดี และธรรมคดี

ปัจจุบันนี้หอสมุดแห่งชาติมีหนังสือตัวเขียนที่อยู่ในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก คือคัมภีร์พุทธศาสนาประมาณ ๒๕,๐๐๐ คัมภีร์ สมุดไทย ๑๔๒,๒๐๖ เล่ม และกระดาษสาอีก ๔๓,๓๕๔ ชิ้น เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุคลากรของงานบริการหนังสือภาษาโบราณซึ่งมีอยู่ ๑๕ อัตรา จะเห็นว่างานเทคนิคที่จำเป็นต้องดำเนินการเกี่ยวกับหนังสือตัวเขียนจำนวนมากกับอัตรากำลังที่มีอยู่ไม่ได้อัตราส่วนที่เหมาะสม ทั้งนี้จำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ยังต้องรับผิดชอบการดำเนินงานเทคนิคเกี่ยวกับศิลาจารึกอีกด้วย งานบริการหนังสือภาษาโบราณได้ดำเนินการงานเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับหนังสือตัวเขียนตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๕ คู่มือช่วยคนคว้าที่ได้จัดทำไว้แล้วคือ ทะเบียนเอกสาร และบัตรรายการส่วนหนึ่ง การจัด

ทำบัตรรายการอาจถือว่ายังอยู่ในระยะเริ่มต้น ถ้าหอสมุดแห่งชาติได้รับหนังสือตัวเขียนเพิ่มขึ้นไม่มากนักแต่ละปี โอกาสที่จะจัดทำก็มิใช่ช่วยคนควาให้ครบถ้วนตามหลักการก็จะบรรลุจุดมุ่งหมายได้ แมวว่าจะกินเวลานานก็ตาม ปัญหาอีกประการหนึ่ง ก็หนังสือตัวเขียนบางส่วนไม่ได้จัดเก็บในสถานที่เหมาะสมและความสะดวกและความชื้นอย่างถูกวิธี

สำหรับการจัดอบรมภาษาโบราณตะวันออกแก่บุคคลากรในงานบริการหนังสือภาษาโบราณนับเป็นความคิดริเริ่มที่ดี เป็นการถ่ายทอดความรู้แก่กันเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติในงานในหน้าที่ให้ได้อผลดียิ่งขึ้น

ขอเสนอแนะ

๑. จัดทำครุวรรณคดีเรื่องสำหรับหนังสือตัวเขียนบางหมวดหมู่คนควานิยมใช้กันมาก เช่น หมายเหตุ
๒. พิจารณาปรับปรุงการลงรายการบางรายการในบัตรรายการหนังสือตัวเขียนโบราณ โดยอาศัยแนวจาก Catalogue des Manuscrits en Pāli, Laotien et Siamois Provenant de la Thaïlande ซึ่งหอสมุดแห่งชาติเดนมาร์กได้มอบให้ศาสตราจารย์ ยอช เซเคส์ เป็นผู้จัดทำ
๓. จัดพิมพ์เผยแพร่บัตรรายการหนังสือตัวเขียนบางหมวดหมู่ที่ได้จัดทำไว้เรียบร้อยแล้ว
๔. วางแผนจัดทำสัทธิบัตรหนังสือตัวเขียนโดยรวมมือกับสถาบันอื่นที่มีหนังสือตัวเขียนอยู่ในครอบครองจำนวนมาก เช่น มุณีรัตนมิตโลกิกร ศูนย์วรรณคดีอีสาน วัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อจะได้นำแหล่งสะสมหนังสือตัวเขียนในประเทศไทย.